

УДК 343.21: 343.278

Шиян Д.С.

канд. юрид. наук, доц. ЗНТУ

ВІДМЕЖУВАННЯ ПОЗБАВЛЕННЯ ПРАВА ОБІЙМАТИ ПЕВНІ ПОСАДИ АБО ЗАЙМАТИСЯ ПЕВНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ ВІД ВІДСТОРОНЕННЯ ВІД ПОСАДИ ЗА НОВИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ

Згідно зі ст. 43 Конституції України кожен громадянин має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується.

У ст. 55 Кримінального кодексу України (далі – КК) передбачене покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю (далі для скорочення викладення – «позбавлення права...»), а у ст. 154 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) закріплено захід забезпечення кримінального провадження у виді відсторонення від посади.

«Позбавлення права...» полягає у позбавленні засудженого його суб'єктивного права на ті посади, які він обіймав, або ту діяльність, якою займався на момент вчинення злочину, і тимчасового обмеження його правоздатності – можливості претендувати на обіймання певної посади або зайняття певною діяльністю на строк, встановлений вироком суду.

Відсторонення від посади можна визначити як тимчасове, вимушене недопущення особи, яка перебуває у певних службових відносинах з органами державної влади та місцевого самоврядування, підприємствами, установами чи організаціями, до виконання своїх функціональних обов'язків з підстав і в порядку, передбачених КПК.

Відсторонення від посади переслідує не тільки мету попередити спроби підозрюваного, обвинуваченого перешкоджати кримінальному провадженню, а й забезпечити виконання обвинувального вироку. Передусім цей захід процесуального примусу забезпечує виконання майбутнього покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю (ст. 55 КК).

Хоча «позбавлення права...» і відсторонення від посади є заходами державного примусу, але їх необхідно відмежовувати між собою за такими ознаками.

1. «Позбавлення права...» є видом покарання, який входить до системи покарань, у той час як відсторонення від посади є одним із заходів забезпечення кримінального провадження.

2. Покарання у виді «позбавлення права...» призначається після закінчення судового розгляду при ухваленні вироку, у той час, коли відсторонення від посади здійснюється під час досудового розслідування чи суду під час судового провадження.

3. «Позбавлення права...» застосовується за обвинувальним вироком суду, а відсторонення від посади здійснюється на підставі рішення (ухвали) слідчого судді або суду.

4. Здійснення відсторонення від посади належить до компетенції слідчого судді або суду, призначення ж покарання у виді «позбавлення права...» належить лише до компетенції суду.

5. Відсторонення від посади у законі встановлено стосовно певної посади, у той час як покарання у виді «позбавлення права...» поширюється на більш широкі категорії прав – на право обіймати певні (аналогічні) посади або займатися певною діяльністю.

6. Відсторонення від посади здійснюється стосовно особи, яка має процесуальний статус підозрюваного або обвинуваченого, а «позбавлення права...» призначається засудженому.

7. Однією зі спеціальних умов відсторонення від посади є перебування підозрюваного або обвинуваченого на посаді на момент прийняття рішення (ухвали), а однією із умов призначення «позбавлення права...» є вчинення винним злочину з використанням займаної посади або у зв'язку із зайняттям певною діяльністю, незалежно від того обіймає він цю посаду або займається цією діяльністю на момент ухвалення вироку.

8. Застосування заходу забезпечення кримінального провадження не тягне за собою судимість (ст. 88 КК), яку тягне призначення покарання.

9. «Позбавлення права...» може бути призначене як основне покарання на строк від двох до п'яти років або як додаткове покарання на строк від одного до трьох років; а відсторонення від посади здійснюється на строк не більше двох місяців.

10. Відсторонення від посади може бути здійснено за вчинення злочину середньої тяжкості, тяжкого чи особливо тяжкого злочину, і незалежно від тяжкості злочину – щодо особи, яка є службовою особою правоохоронного органу, «позбавлення права...» призначається незалежно від тяжкості злочину.

Таким чином, покарання у виді «позбавлення права...» і захід забезпечення кримінального провадження у виді відсторонення від посади, на перший погляд, схожі між собою і призводять у певних випадках до схожих наслідків (відсторонення особи від посади). Однак ця схожість лише уявна: розглядані інститути є зовсім різними за юридичною природою, мають різні ознаки і тягнуть настання різних наслідків, відтак їх не можна ототожнювати і підміняти один одним.